

Lucas Haasis, *The Power of Persuasion: Becoming a Merchant in the 18th Century* (Bielefeld: Transcript Verlag 2022). 657 s.

Under förmodern tid beslagtogs tiotusentals skepp i världens alla hav som en del av den dåtida maritima krigföringen. Denna kaparverksamhet utfördes med statens godkännande av så kallade *privateers* (kapare). Ägarna till de av Storbritannien beslagtagna fartygen åtalades i London inför amiraliteten.

För att bevisa att illegal handel med en krigförande stat hade bedrivits säkrades skeppets alla papper, böcker, brev, underlag med mera och fraktades till London. I dag finns fler än 4 000 arkivkartonger med sådana underlag bevarade i London (Prize Paper Collection, 1652–1817). Dessa kartonger innehåller delvis kompletta arkiv med korrespondens, dagböcker och annat personligt material. De ger en unik inblick i den dåtida sjöhandeln, men även i sjömännens och köpmännens privata och professionella liv. I flera europeiska länder, även i Sverige, pågår intensiva arkivstudier på basis av detta material som annars sällan finns bevarat.

The Power of Persuasion bygger på den doktorsavhandling som Lucas Haasis skrev (2020) om en enskild köpman från Hamburg, Nicolaus Gottlieb Luetkens. Luetkens förlorade hela sitt köpmansarkiv när ett av hans fartyg från Brest till Hamburg kapades i augusti 1745. Innan dess hade han vistats i Frankrike i två år för att bygga upp en egen handelsverksamhet. Dessa två år kan anses tillhöra hans utbildning, en tid för att bevisa viktiga färdigheter, att hitta vänner och ingå korrespondenser i andra länder. Efter hemkomsten till Hamburg etablerade han sig enligt dåtida föreställningar om ett borgerligt köpmannaliv och blev en av sin tids viktigaste köpmän.

Haasis fokuserar på Luetkens arkiv, framför allt på hans omfattande korrespondens, som består av fler än 2 000 bevarade brev till och från Luetkens. För att etablera sig som internationell köpman behövde Luetkens klara av i synnerhet fem avgörande steg och aktiviteter: att vara skeppsägare, bedriva kommissionshandel, ingå högriskabla handelsförbindelser, hitta en partner och medarbetare för att grunda ett handelshus samt slutligen ingå ett äktenskap. De fem empiriska kapitlen följer dessa steg. I sammanfattningen diskuterar Haasis slutligen hur Luetkens liv och intressen kan värderas.

Breven analyseras för att förstå hur Luetkens lyckades övertyga sina kontakter, inom familjen och på många andra ställen. Materialet är ytterst rikt och presenteras i form av en mikrohistorisk studie utifrån Haasis förståelse av Clifford Geertz "thick description" som en praxeologisk metod. För framställningens skull kompletterar han denna metod med en "thick contextualisation", där han fördjupar sig i många detaljer kring en köpmans liv på 1700-talet.

Denna mikrohistoriska ansats är inte utan problem, då även en noggrann

läsning av ett rikt källmaterial är beroende av en på förhand given förståelseram eller handlingsteori. Denna förförståelse kan inte beläggas med hjälp av en enskild persons agerande, då det är omöjligt att avgöra om denna person på något sätt är typisk eller representativ för sin tid. Denna debatt om mikrohistorien nämns inte i boken. Det nämns i övrigt inga andra forskningskontroverser heller. Haasis bygger i stället sin framställning på en stor katalog av äldre verk som han refererar till i allmänna ordalag. Inte heller finns någon formulerad frågeställning. Haasis återkommer i stället till att han vill presentera, visa, berätta, få läsaren förstå och porträttera.

Det förefaller som att Haasis haft svårigheter att hålla en kritisk distans till sitt material och till bokens huvudperson. Dessa problem blir särskilt tydliga i sammanfattningen (s. 571–591), eftersom han först då berättar om avgörande ställningstaganden som styrde undersökningen (s. 586):

Nevertheless, in this book I decided to follow another road and narrative. I refrained from drawing on grand narratives as the basis of my research, because they did not strike me as particularly accurate or beneficial.

Haasis bestämde sig alltså för att undvika vissa perspektiv, för att han inte gillade vad de skulle resultera i. Han upplevde vissa narrativ inte som passande och bestämde sig för att använda andra. Dessa och många andra beslut förklaras inte.

Haasis postulerar i övrigt att Luetkens var en typisk framgångsrik köpman, vars porträtt därför med all rätt fram till i dag hänger i Hamburgs rådstuga. Trots att Luetkens gjorde en del halv- och illegala affärer (inte minst handeln med Frankrike, som var ett brott mot dåtida lagar och orsaken till att fartygen kapades), och trots att han deltog i den dåtida kolonialhandeln, kan han enligt Haasis anses ha varit en ärlig köpman, som följde respektabla metoder, värderade integritet, Kooperation, ärlighet, lojalitet, förtroelighet och tillförlitlighet (s. 590).

Även dessa värderande omdömen står för sig själva, men ligger uppenbarligen till grund för Haasis bild av Luetkens. De tillhör de ideal som Hamburgs köpmannaelit i århundraden och fram till i dag traderar som sin ledstjärna, och de passar den litterära berättarstil som präglar hela boken och som skildrar Luetkens som en köpman med välförtjänta framgångar. Det är upp till läsaren att köpa detta eller inte.